

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Пересадько Галина Олександрівна

УДК 658.012.4:338.33](043.3)

**УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЯМИ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

**Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(виробництво машин та устаткування; хімічне виробництво)**

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Суми – 2008

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Державному вищому навчальному закладі «Українська академія банківської справи Національного банку України».

Науковий керівник : доктор економічних наук, професор
Ілляшенко Сергій Миколайович,
Сумський державний університет,
завідувач кафедри маркетингу

Офіційні опоненти : доктор економічних наук, професор
Перерва Петро Григорович,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
декан економічного факультету;

кандидат економічних наук
Олефіренко Олег Михайлович,
комерційний директор ТОВ «Турбомаш», м. Суми

Захист відбудеться «24» жовтня 2008 р. о 15-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 55. 051.01 Сумського державного університету за адресою: м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2, корпус М, ауд. 209.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Сумського державного університету (40007, м. Суми, вул. Римського – Корсакова, 2).

Автореферат розісланий «23» вересня 2008 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В.В.Сабадаш

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Прискорення темпів НТП, що відбувається в останні десятиріччя, посилення конкуренції, яке спричиняється глобалізацією економіки різко загострюють проблеми підвищення конкурентоспроможності товаровиробників, пошуку і реалізації їх конкурентних переваг. При цьому динамічні зміни умов і середовища господарювання потребують постійного удосконалення та оновлення асортименту продукції, технологій її виробництва та просування на ринку з метою оперативного пошуку і реалізації ринкових можливостей інноваційного розвитку, який для України є безальтернативним.

Актуальність теми. Орієнтація на інноваційний шлях розвитку вимагає від товаровиробників наявності асортименту, який складається як мінімум з кількох різновидів продукції, що знаходяться на різних етапах життєвого циклу і взаємно доповнюють один одного, що потребує диверсифікації виробництва. Вітчизняна економіка характеризується частими змінами вектора економічного розвитку, політико-правових умов господарювання, запитів споживачів, підвищеним ризиком. В цих умовах природнім засобом забезпечення умов виживання і розвитку підприємства на ринку є диверсифікація.

Теоретичні та науково-методичні основи диверсифікації діяльності розглянуті в працях зарубіжних вчених Ансоффа І., Аккофа Р., Аронової О.М., Боумена К., Гелбрейта Дж. К., Дихтль Е., Друкера П.Ф., Котлера Ф., Маркової В.Д., Мінцберга Г., Портера М.Е., Санто Б., Стрикленда А. Дж., Томпсона А., Фатхутдінова Р.А., Хершген Х., Шумпетера Й.А., Янга С. Запропоновані ними концепції глибоко опрацьовані й набули розвитку в працях вітчизняних вчених Борисової В.А., Бутенко Н.В., Гришка В.А., Демченка Г.І., Ілляшенка С.М., Корецького М.Х., Куденко Н.В., Маслак Н.Г., Мельника Л.Г., Моїсєєва В.Г., Немцова В.Д., Оборської С.В., Олефіренка О.М., Перерви П.Г., Радевої М. М., Тяна Р.Б., Шершньової З.Є. та інших.

Однак, як свідчить практика, невіршеними залишаються питання наукового обґрунтування і створення оригінальної, адаптованої до вітчизняних умов господарювання системи управління стратегіями диверсифікації діяльності з урахуванням стану і тенденцій розвитку ринкового середовища, а також стратегічного потенціалу підприємства. Їх вирішення надасть можливість трансформувати стихійний, інтуїтивний пошук ефективних шляхів диверсифікації у науково обґрунтований. Актуальність зазначених питань, їх недостатня розробка, теоретичне і практичне значення обумовили вибір теми дослідження, головну мету і задачі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в руслі державних, галузевих та регіональних наукових програм і тем, а також тем, що розробляються в Сумському державному університеті, зокрема: “Проблеми економіки та управління розвитком підприємств в транзитивній економіці”, номер державної реєстрації 0103U004592, (особистий внесок: аналіз досвіду і проблем диверсифікації виробництва промислових підприємств);

„Управління інноваційним розвитком підприємств в умовах формування інформаційної економіки”, номер державної реєстрації 0105U009180, (особистий внесок: формування методичних засад управління стратегіями диверсифікації); „Розробка організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком суб’єктів господарської діяльності в умовах формування інформаційної економіки”, номер державної реєстрації 0106U001934, (особистий внесок: порівняльний аналіз поглядів різних вчених на диверсифікацію як один з основних шляхів підвищення адаптаційних можливостей підприємств); «Формування механізму управління інноваційним підприємництвом екологічного спрямування», фундаментальна робота в рамках гранта Президента України GP/F13/0108, номер державної реєстрації 0107U004522, (особистий внесок: методичний підхід до формування механізму управління вибором стратегій диверсифікації діяльності підприємств, що орієнтуються на екологічні інновації).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретико-методичних засад формування та управління стратегіями диверсифікації діяльності промислових підприємств у ринкових умов господарювання. Для досягнення поставленої мети дисертаційної роботи були сформульовані такі основні задачі:

- провести критичний аналіз та узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності і змісту диверсифікації, удосконалити класифікацію видів диверсифікації стосовно реалій вітчизняної економіки;
- дослідити науково-методичні підходи та проблеми управління диверсифікацією в системі стратегічного управління підприємством;
- удосконалити теоретичні та методичні засади управління стратегіями диверсифікації діяльності промислових підприємств на ринкових засадах;
- сформувати критеріальну базу та розробити алгоритм управління стратегіями диверсифікації промислових підприємств;
- розробити методичні засади оптимізації вибору стратегій диверсифікації за критерієм ризик/результат;
- дослідити проблеми формування та управління бізнес-портфелями промислових підприємств Сумської області;
- удосконалити підходи до моделювання механізму управління стратегіями диверсифікації промислових підприємств;
- розробити практично-орієнтовані підходи до управління стратегіями диверсифікації промислових підприємств у нестабільних умовах вітчизняної економіки.

Об’єктом дослідження є процеси управління стратегіями диверсифікації діяльності промислових підприємств в умовах нестабільного ринкового середовища.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні засади управління стратегіями диверсифікації промислових підприємств.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є системний підхід, діалектичний метод пізнання, фундаментальні положення та сучасні теорії стратегічного управління. Для вирішення поставлених задач були використані:

порівняльний та статистичний аналізи, метод логічного узагальнення – при класифікації видів диверсифікації, визначенні факторів диверсифікації, комплексу її цілей та причин; методи портфельного аналізу – для аналізу бізнес-портфеля підприємств; методи матричного аналізу – для вибору варіантів диверсифікації; методи економіко-математичного моделювання – при удосконаленні теоретико-методичної бази управління стратегіями диверсифікації; методи експертних оцінок, економіко-математичного аналізу – при удосконаленні системи управління вибором стратегій диверсифікації.

Інформаційно-фактологічну базу дисертаційної роботи склали зібрані, опрацьовані й узагальнені особисто автором первинні матеріали маркетингових досліджень і внутрішньої документації промислових підприємств Сумської області, офіційні дані Державного комітету статистики України, Сумського обласного управління статистики, законодавчі та нормативні акти Верховної Ради, Президента України, Кабінету Міністрів України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у такому:

вперше:

- розроблений теоретико-методичний підхід до поетапного ітераційного відбору та управління стратегіями диверсифікації діяльності промислових підприємств, адекватних зовнішнім умовам і їх стратегічному потенціалу, з застосуванням елементів нечіткої логіки, на основі врахування рівнів попиту, рентабельності діяльності, ризику, конкурентоспроможності та адаптаційних можливостей підприємства;

удосконалено:

- методичний підхід до аналізу бізнес-портфеля підприємства з метою оптимізації його структури, який, на відміну від існуючих, базується на застосуванні комплексу засобів та прийомів різних методів портфельного аналізу, що дозволяє більш повно враховувати вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на характеристики бізнес-портфеля;

- науково-методичний підхід до формування комплексу економіко-математичних моделей для визначення рівня оптимальності стратегій диверсифікації підприємства, який, на відміну від існуючих, базується на визначенні співвідношення ризик/результат та враховує ресурсні обмеження кожного року реалізації проекту;

дістали подальшого розвитку:

- методичні засади кількісної, багатофакторної оцінки відповідності розвитку стратегічного потенціалу підприємства умовам зовнішнього середовища, що, на відміну від існуючих підходів, дозволяє суттєво підвищити рівень наукової обґрунтованості обраної стратегії диверсифікації підприємства;

- класифікація видів диверсифікації діяльності промислових підприємств шляхом більш глибокої диференціації її видів і підвидів та введення понять диверсифікації єдності, що дозволяє деталізувати методичні підходи до оптимізації стратегії диверсифікації.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що теоретичні та методичні положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи, доведені до рівня практичних розробок і пропозицій щодо ефективного управління стратегіями диверсифікації діяльності промислових підприємств з метою подальшого обґрунтування прийнятих стратегічних управлінських рішень.

Основні наукові положення та практичні рекомендації впроваджено на ВАТ «Сумсільмаш» (акт № 03/417 від 15.03.07), ВАТ «Верстатотехмаш» (акт № 25-00-118 від 05.02.2008), ВАТ "Сумський завод "Насосенергомаш"» (акт № 2307 від 09.05.08), ВАТ БЕК «Сумигазмаш» (акт № 46/01-1745 від 25.01.08). Ряд теоретичних положень дисертації використовується у навчальних курсах «Економіка підприємства», «Державне регулювання економіки», «Антикризове управління», «Ризик-менеджмент» у Державному вищому навчальному закладі «Українська академія банківської справи Національного банку України».

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій сформульовано і науково обґрунтовано теоретико-методичні основи управління вибором стратегій диверсифікації в системі стратегічного управління підприємством. Наукові положення, висновки і рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно. Особистий внесок автора в наукових працях, опублікованих у співавторстві, зазначено в списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки та результати дисертації доповідалися і отримали позитивний відгук на наукових і науково-практичних конференціях, зокрема: щорічних науково-практичних конференціях викладачів, аспірантів та студентів Сумського національного аграрного університету (м. Суми, 2002–2006 рр.); 10^й–13^й Міжнародних науково-методичних конференціях «Технології XXI століття» (м. Алушта, 2003–2006 рр.); Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених „Проблеми та перспективи інноваційного розвитку підприємств” (Харків, 2004 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Динаміка наукових досліджень 2004» (Дніпропетровськ, 2004 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективні розробки науки та техніки» (Белгород, 2004 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Освіта та наука без кордонів (Белгород, 2004 р.); науково-практичній конференції «Міжнародний маркетинг 2004» (Одеса, 2004 р.); Міжнародній науково-практичній конференції аспірантів та студентів «Проблеми розвитку фінансової системи України» (м. Сімферополь, 2005 – 2006 рр.); Другій міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених (Тернопіль, 2005 р.); VIII-й Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів і молодих вчених «Роль інноваційних моделей розвитку регіонів у підвищенні конкурентоспроможності товарів та послуг» (Донецьк, 2006 р.); IX-й Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених „ТЕХНОЛОГІЯ – 2006» (Сєверодонецьк, 2006 р.); III-й Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сучасних наук: теорія та практика – 2006» (Дніпропетровськ, 2006 р.); Першій міжнародній науково-практичній

конференції «Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу» (Суми, 2007 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Організаційно-правові аспекти інноваційного розвитку АПК (Мінськ 2007 р.); Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Маркетинг у третьому тисячолітті» (Донецьк, 2008 р.).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 27 наукових праць (16 із них належить особисто автору), загальним обсягом 8,12 умов. друк. арк., з яких 11 статей у фахових виданнях, 3 розділи колективних монографій, особисто автору належить 5,5 умов. друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 206 найменувань, 15 додатків і офіційних документів щодо впровадження результатів дослідження.

Загальний обсяг дисертації 254 сторінок, у тому числі обсяг основного тексту – 170 сторінок. Дисертація містить 53 таблиці на 26 сторінках, 33 рисунки на 16 сторінках, список використаних джерел на 19 сторінках, 16 додатків на 65 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі «**Диверсифікація діяльності як один із основних шляхів підвищення адаптаційних можливостей підприємств**» досліджено теоретичні основи стратегії диверсифікації діяльності підприємств, розглянуто та узагальнено існуючі підходи до визначення сутності, змісту диверсифікації, її цілей та причин, запропоновано авторську класифікацію видів диверсифікації (рис. 1) та уточнено їх характеристики, проведено аналіз факторних просторів, у яких оцінюється стратегічне положення підприємства в матричних методиках портфельного аналізу та показано необхідність їх коригування. Виконано аналіз методів і проблем управління диверсифікацією в системі стратегічного менеджменту підприємства. Запропоновано авторське визначення диверсифікації як розширення сфери діяльності підприємства, що супроводжується освоєнням нових видів продукції, виробництв, товарів і ринків з метою адаптації до змін умов господарювання, повного використання потенціалу підприємства, зниження ризику, підвищення прибутку, а у підсумку – забезпечення умов тривалого виживання і розвитку підприємства на ринку. Уточнено схему управління диверсифікацією з урахуванням взаємодії факторів зовнішнього і внутрішнього середовища господарювання. Показано, що диверсифікація є формою реалізації стратегічної альтернативи в упорядкованій системі стратегій підприємства. З огляду на особливості стратегії диверсифікації, що враховуються при обґрунтуванні напрямку розвитку підприємства, визначено її специфіку для вітчизняних підприємств в умовах нестабільної економіки. Розглянуто сутність та існуючі підходи до тлумачення поняття «стратегія диверсифікації промислового підприємства», на цій основі

запропоновано його авторське визначення, як стратегічна орієнтація підприємства на розмаїтість і різнобічний розвиток діяльності.

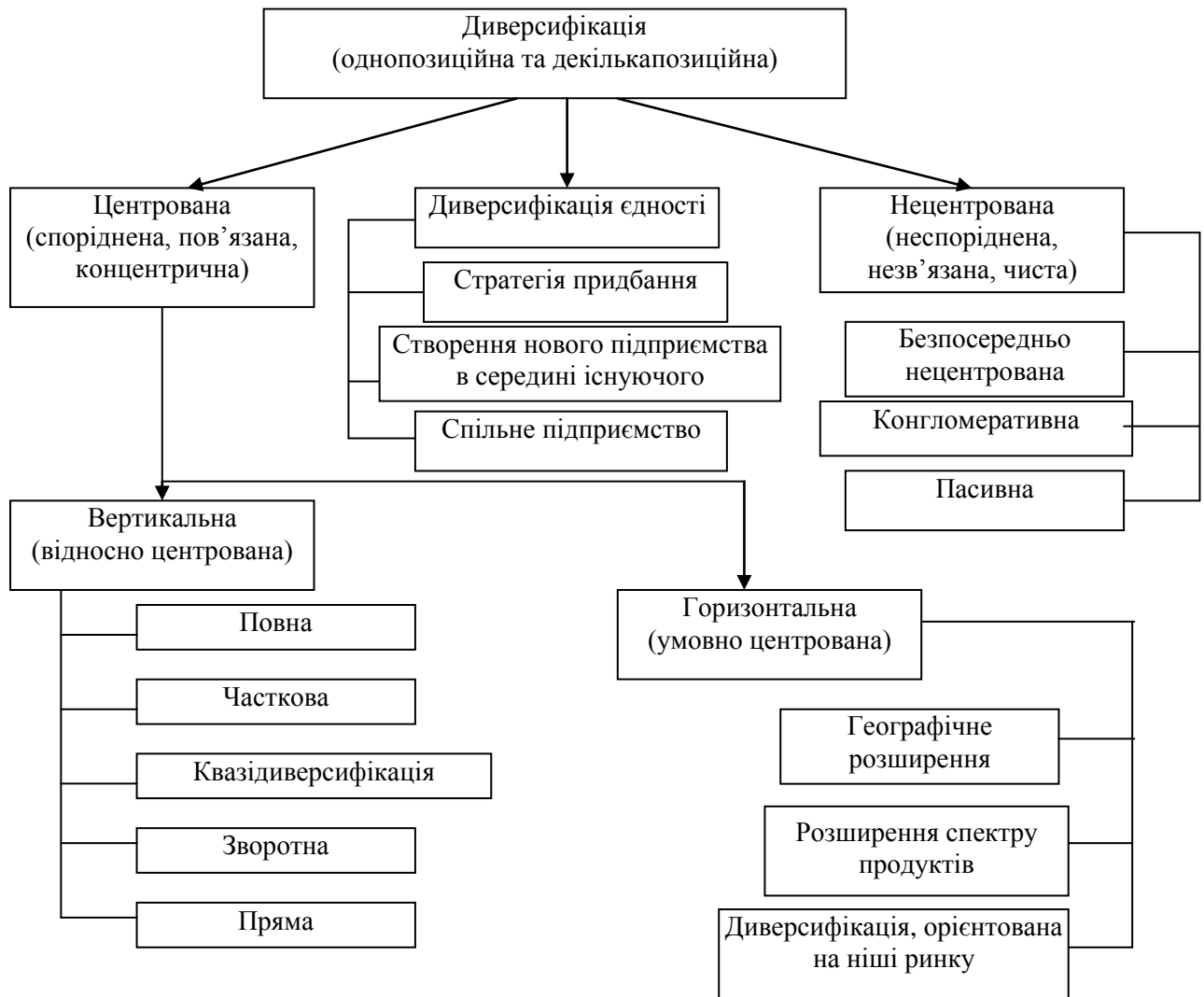

Рис. 1. Класифікаційна схема видів диверсифікації

Проведено поглиблений аналіз основних стратегій диверсифікації за схемою: сутність, переваги, недоліки, рекомендації з застосування. Досліджені проблеми та теоретико-методичні підходи до управління диверсифікацією в системі стратегічного управління підприємством. Запропоновано загальну схему управління диверсифікацією в системі стратегічного менеджменту підприємства (рис. 2). Автором виділено корпоративний, портфельний та рівень окремих бізнес-одиниць, окреслено особливості управління диверсифікацією на кожному з рівнів. Досліджено принципи та концептуальні підходи до управління стратегіями диверсифікації діяльності промислових підприємств, а також основні фактори (зовнішні та внутрішні), що визначають вибір стратегії диверсифікації. Виконано порівняльний аналіз планомірного і непланомірного підходів до управління

диверсифікацією діяльності підприємств. Запропоновано базовий алгоритм управління стратегіями диверсифікації діяльності промислових підприємств.

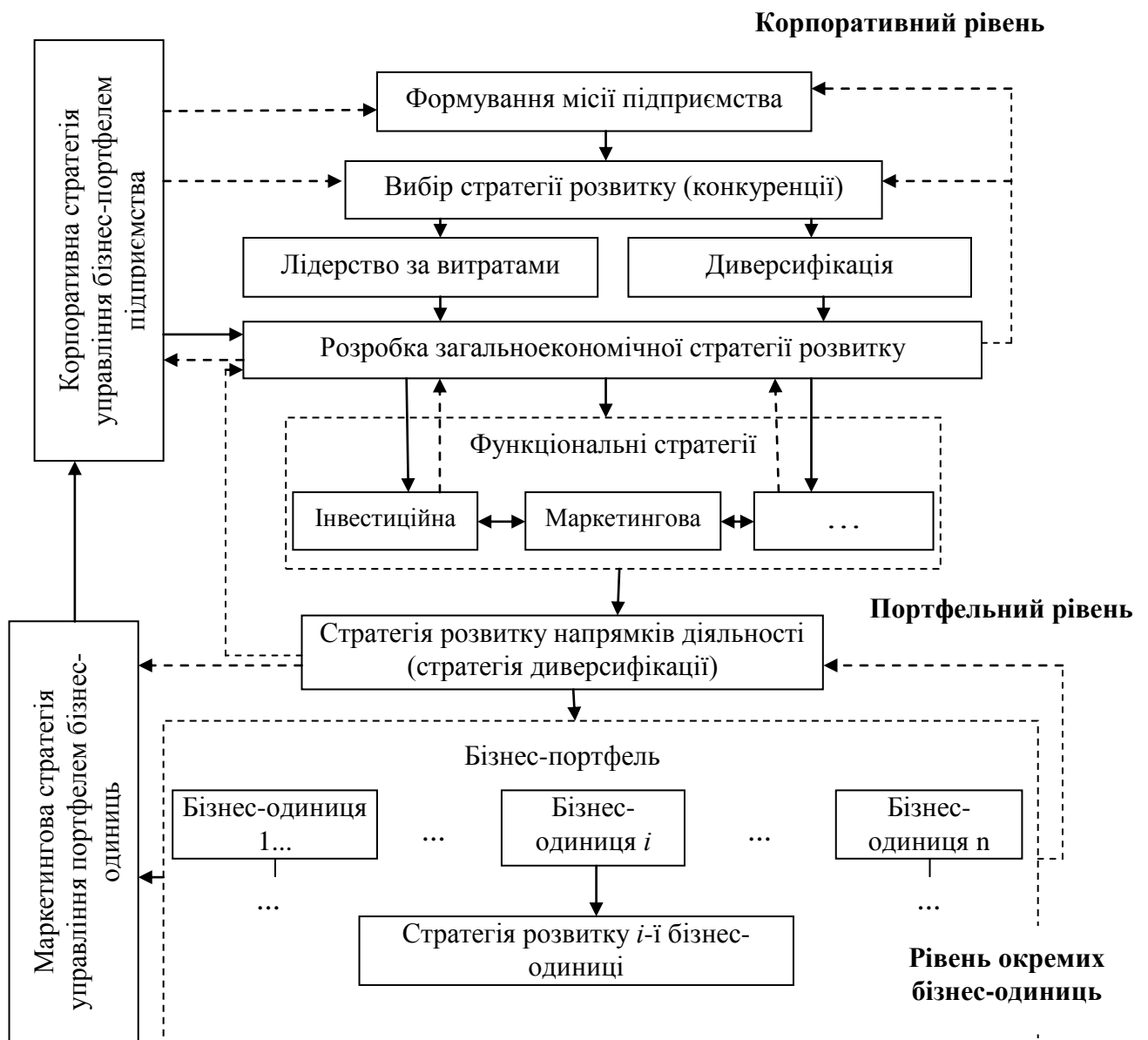

Рис. 2. Принципова схема управління диверсифікацією в системі стратегічного управління підприємством

У другому розділі «Теоретико-методичні основи управління стратегіями диверсифікації промислових підприємств» викладено авторські розробки щодо удосконалення методичних засад управління стратегіями диверсифікації, аналізу ринкових позицій та структури бізнес-портфеля, аналізу альтернатив і оптимізації вибору стратегій диверсифікації промислових підприємств.

Автором розроблено алгоритм управління стратегіями диверсифікації діяльності підприємств, що включає:

1. Аналіз ефективності наявного бізнес-портфеля;

2. Визначення доцільності диверсифікації на основі вивчення проблем, які вона допоможе розв'язати, формулювання її мети і завдань;
3. Визначення та аналіз найбільш прийнятних стратегій диверсифікації;
4. Уточнений аналіз та оптимізація вибору стратегій, їх деталізація;
5. Контроль і оцінка результатів.

Розроблено комплекс формалізованих процедур, що реалізують виділені блоки алгоритму.

Аналіз ефективності наявного бізнес-портфеля підприємства запропоновано вести у такій послідовності:

- аналіз часток бізнес-одиниць (у товарному та ринковому розрізах) у загальних обсягах продажу і прибутку та оцінка їх відповідності;
- побудова карт ринкового профілю бізнес-одиниць та їх аналіз;
- аналіз структури бізнес-портфеля послідовно за матрицями БКГ та McKinsey.

Такий підхід дозволяє точніше визначити існуючі проблеми, спонукальні причини, цілі й завдання диверсифікації та окреслити можливі види диверсифікації, що дозволить підвищити ефективність бізнес-портфеля підприємства. Для попереднього вибору можливих стратегій диверсифікації, виходячи з її спонукальних причин і цілей, автором на основі аналізу і узагальнень літературних джерел та практики господарювання розроблено відповідну матрицю, в якій наведені варіанти цілей, спонукальні причини і відповідні їм набори стратегій диверсифікації. Для узгодження попередньо обраних стратегій диверсифікації з наявною ресурсною базою розроблено рекомендації щодо необхідного ресурсного забезпечення (фінансового, науково-дослідного, виробничого, маркетингового) кожного з можливих видів диверсифікації. Визначення найбільш прийнятних стратегій (наборів стратегій) диверсифікації з множини попередньо відібраних альтернатив запропоновано вести на чотирьох послідовних рівнях (I – IV). На I рівні виконується узагальнена оцінка ринкових можливостей і загроз. На II – узагальнена оцінка стратегічного потенціалу підприємства. На основі узагальнення результатів аналізу основних методів портфельного аналізу, визначено базові набори факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, які можуть коригуватися відповідно до специфіки конкретного підприємства і ринку. Оцінку ступеня впливу окремих факторів (як внутрішнього, так і зовнішнього середовища) запропоновано вести за допомогою коефіцієнтів упевненості (K) за розширеною шкалою – 10 ... +10. Розширення шкали у порівнянні з базовою (–1...+1) дозволяє збільшити ступінь диференціації оцінки і чіткіше розділити порівнювані альтернативи. Від – 10 ... 0 оцінюють ринкові загрози і слабкі сторони потенціалу підприємства, від 0 до +10 – ринкові можливості і сильні сторони потенціалу. Оцінку виконують на основі наявного досвіду діяльності, або експертним методом. Відповідно до розширеної шкали автором модифіковано правила комбінування коефіцієнтів упевненості, за допомогою яких визначають інтегральний вплив усього комплексу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. Запропонований підхід дозволяє оцінити ступінь відповідності стратегічного потенціалу підприємства ринковим можливостям (загрозам) при реалізації конкретної стратегії диверсифікації і обрати

стратегії з найбільшим рівнем стійкості. На III рівні виконують попарне порівняння (за авторською шкалою) і визначають вагомість оціночних критеріїв альтернативних стратегій диверсифікації. В якості оціночних критеріїв автором запропоновано такі: рівень платоспроможного попиту; рівень рентабельності; рівень ризику; зростання адаптаційних можливостей підприємства; рівень конкурентоспроможності; рівень використання стратегічного потенціалу. На IV рівні проводиться багатокритеріальна оцінка стратегій диверсифікації і обрання найбільш доцільної. Для цього виконують попарне порівняння альтернативних стратегій і визначають їх відносні оцінки. Обрання найбільш доцільної стратегії диверсифікації здійснюється за допомогою методики визначення пріоритетності цих стратегій, табл. 1. Найбільш доцільною є стратегія з більшим значенням узагальнюючого (середньозваженого за комплексом критеріїв) показника пріоритетності.

Таблиця 1

Розрахунок узагальнюючих оцінок пріоритетності стратегій диверсифікації за даними ВАТ «Сумсільмаш»

Стратегія диверсифікації	Характеристика критеріїв привабливості стратегій диверсифікації та оцінки пріоритетів кожного критерію						Узагальнюючий показник пріоритетів стратегії диверсифікації
	Рівень попиту 0,14	Рівень рентабельності 0,08	Рівень ризику 0,16	Адаптаційні можливості 0,2	Рівень конкурентоспроможності 0,22	Рівень використання стратегічного потенціалу 0,2	
Споріднена	0,14	0,09	0,05	0,69	0,11	0,1	0,217
Неспоріднена	0,43	0,25	0,32	0,23	0,38	0,3	0,321
Диверсифікація єдності	0,43	0,66	0,63	0,08	0,51	0,6	0,462

З метою розробки рекомендацій щодо управління стратегіями диверсифікації автором за власною методикою було виконано аналіз існуючого бізнес-портфеля чотирьох великих (ВАТ ВЕК «Сумигазмаш», ВАТ «Сумський завод Насосенергомаш», ВАТ «НВАТ ВВДІ компресормаш», ВАТ «Сумське НВО ім. М.В. Фрунзе») і шести середніх (ВАТ «Сумсільмаш», ВАТ «Верстатотехмаш», ЗАТ НВП «Промтранснерго», ТОВ «Сумський науково-технічний центр», ТОВ «Укрнафтозапчастина», ТОВ ТЦ «Оріон-Д») промислових підприємств Сумської області, що працюють у галузі виробництва машин та устаткування.

Результати аналізу засвідчили, що структура бізнес-портфелів багатьох підприємств є проблемною, зокрема: частки обсягів збуту (у товарному розрізі) не відповідають часткам прибутку; значна частка товарів належить до розряду «Собак» (за класифікацією БКГ), а частка «Дійних корів» є незначною; спостерігаються істотні диспропорції у ринках збуту, зокрема, концентрація основних зусиль на одному, максимум – двох регіонах, що пов'язано зі значним рівнем ризику. Це свідчить, що управління стратегіями диверсифікації на аналізованих підприємствах є неефективним і розвиток видів діяльності відбувається без належного обґрунтування. Автором за результатами аналізу визначено основні цілі і причини

диверсифікації досліджуваних підприємств, що може бути використано як інформаційна база для попереднього вибору стратегій диверсифікації їх діяльності. Остаточний вибір стратегій диверсифікації автор пропонує здійснювати за критерієм ризик/результативність діяльності (вартісна оцінка) з урахуванням ресурсних обмежень.

Автором розроблено методичні підходи до побудови комплексу економіко-математичних моделей, які дозволяють проводити вартісний аналіз стратегій диверсифікації за вказаними критеріями та обмеженнями і з урахуванням можливості майбутнього розвитку подій за кількома сценаріями. Перший підхід розроблено для випадку, коли можна визначити можливі сценарії розвитку подій у майбутньому та їх імовірності. Оптимальний варіант пропонується визначати за допомогою наступної економіко-математичної моделі:

- Цільова функція:

$$D_{i \rightarrow \delta}^2 = \sum_{k=1}^K PI_k \cdot I_k \quad (1)$$

$$D_k^2 = \frac{\sum_{i=1}^T \sum_{j=1}^{N_i} P_{\hat{a}ij} (1+p)^{-i}}{\sum_{i=1}^T \sum_{j=1}^N \hat{A}_{\hat{a}ij} (1+p)^{-i}} \geq 1 \rightarrow \max \quad (2)$$

- Обмеження:

$$\sum_{k=1}^K R_{\Sigma_k} \leq R_{\Sigma_{\hat{a}i}} \rightarrow \min$$

$$\sum_{k=1}^K \left(\sum_{i=1}^T \sum_{j=1}^N B_{\hat{a}ij} (1+p)^{-i} \right)_k \cdot I_k \leq B_{\hat{a}} \rightarrow opt \quad (3)$$

$$\sum_{k=1}^K B_{\hat{a}ijk} \cdot I_k \leq B_i \rightarrow opt$$

де $D_{i \rightarrow \delta}^2$ – очікуваний індекс доходності; PI_k – індекс доходності при реалізації k -го сценарію розвитку подій на ринку; I_k – імовірність k -го сценарію; K – кількість можливих сценаріїв розвитку подій, що беруться до уваги; $D_{\hat{a}ij}$ – очікуваний результат від диверсифікації у періоді i ; $\hat{A}_{\hat{a}ij}$ – очікувані витрати на диверсифікацію у періоді i ; δ – тривалість життєвого циклу проекту диверсифікації; δ – норма дисконту; R_{Σ_k} – загальна величина ризику (її можна розрахувати як очікуване значення втрат з урахуванням імовірності їх виникнення або ж як відносний ризик) у i -му періоді; N_i – кількість стратегічних бізнес-одиниць (СБО) чи стратегічних зон господарювання (СЗГ), що передбачені проектом

диверсифікації у періоді i ; $R_{\Sigma_{don} i}$ – допустима величина ризику у періоді i ; B_δ – максимально можлива сумарна величина інвестицій у реалізацію проекту диверсифікації; B_i – максимально можлива величина інвестицій у реалізацію проекту диверсифікації у періоді i ; $B_{\delta ij}$ – мінімально необхідна величина інвестицій на реалізацію j -го проекту диверсифікації у періоді i .

Автором запропоновано рекомендації щодо визначення ймовірностей сценаріїв розвитку подій на ринку з урахуванням дії факторів впливу, окреслено коло цих факторів.

Другий підхід розроблено для випадку неможливості попереднього детального визначення сценаріїв розвитку подій та їх ймовірностей. Він базується на нормальному законі розподілу ймовірностей, який є характерним для багатьох економічних процесів і явищ:

- Цільова функція:

$$PI_{i \rightarrow e} = \frac{\sum_{i=1}^T \sum_{j=1}^N P_{\hat{a}ij}^i \cdot (1+p)^{-i} + 4 \cdot \sum_{i=1}^T \sum_{j=1}^N P_{\hat{a}ij}^i \cdot (1+p)^{-1} + \sum_{i=1}^T \sum_{j=1}^N D_{\hat{a}ij}^i \cdot (1+p)^{-1}}{\sum_{i=1}^T \sum_{j=1}^N B_{\hat{a}ij}^i \cdot (1+p)^{-i} + 4 \cdot \sum_{i=1}^T \sum_{j=1}^N \hat{A}_{\hat{a}ij}^i \cdot (1+p)^{-1} + \sum_{i=1}^T \sum_{j=1}^N \hat{A}_{\hat{a}ij}^i \cdot (1+p)^{-1}} \quad (4)$$

- Обмеження:

$$\begin{aligned} R_{\Sigma_i} &\leq R_{\Sigma_{doni}} \rightarrow \min \\ \sum_{i=1}^T \sum_{j=1}^N B_{\hat{a}ij}^i \cdot (1+p)^{-i} &\leq B_\delta \rightarrow \text{opt} \\ \sum_{j=1}^N B_{\delta ij} &\leq B_i \rightarrow \text{opt}, \end{aligned} \quad (5)$$

де індексами О, Н, П результатів і витрат показано, відповідно, оптимістичний, номінальний і песимістичний сценарії розвитку подій.

Значення величин в обмеженнях (як і в цільовій функції) розраховують, виходячи з нормального закону розподілу ймовірностей. Для обох підходів розроблено алгоритми виконання оптимізаційних розрахунків, які реалізовані у Excel. Вони передбачають аналіз стратегій диверсифікації за допомогою представлених моделей (змінюється структура бізнес-портфеля і аналізуються результати), а також за критерієм відносного ризику.

У третьому розділі «Управління диверсифікацією в системі стратегічного менеджменту промислового підприємства» запропоновано підходи до моделювання механізму управління стратегіями диверсифікації промислових підприємств. Розроблено структурно-логічну схему механізму управління (рис. 3). У відповідності з нею розроблено алгоритм управління стратегіями диверсифікації діяльності підприємств (рис. 4). Запропоновано систему заходів щодо посилення стратегічного потенціалу підприємства за його окремими складовими (блок 8 алгоритму). Кожен з елементів системи прийняття управлінських рішень представлено у відповідності до авторського підходу у вигляді структури: оціночні показники і методика їх розрахунків; шкала значень показників і їх критичні значення; інформаційне забезпечення; порядок і процедури прийняття управлінських рішень.

Рис. 3. Схема механізму управління стратегіями диверсифікації діяльності

Це дозволяє ефективно управляти стратегіями диверсифікації за формалізованими процедурами, підвищити результативність і оперативність управління, зменшити ризик.

Авторські розробки щодо управління стратегіями диверсифікації діяльності були апробовані на ВАТ «Сумський завод Насосенергомаш». За результатами аналізу існуючого бізнес-портфеля підприємства було встановлено необхідність раціоналізації його структури через диверсифікацію. Попередній аналіз за авторською методикою засвідчив, що для цього можливо реалізувати стратегії спорідненої або неспорідненої диверсифікації. Оцінка відповідності стратегічного потенціалу підприємства наявним ринковим можливостям при реалізації кожної з альтернативних стратегій свідчить, що обидві стратегії знаходяться у сприятливій зоні дій факторів зовнішнього і внутрішнього середовища (інтегральні коефіцієнти упевненості, відповідно, +9,95 і +9,98). Вплив окремих факторів був визначений фахівцями заводу методом експертних оцінок. Ступінь узгодженості думок експертів був перевірений за допомогою коефіцієнтів конкордації, які становлять,

відповідно, 0,61 і 0,59, що є достатнім. Результати факторного аналізу стали підставою для розробки рекомендацій щодо посилення стратегічного потенціалу підприємства і підвищення ступеня його відповідності ринковим реаліям. Узагальнюючі оцінки пріоритетності свідчать про переваги неспорідненої стратегії диверсифікації (0,752 проти 0,248 спорідненої). Для остаточного вартісного аналізу стратегій було застосовано модель (4) – (5), яка реалізована за допомогою пакету програм Excell.

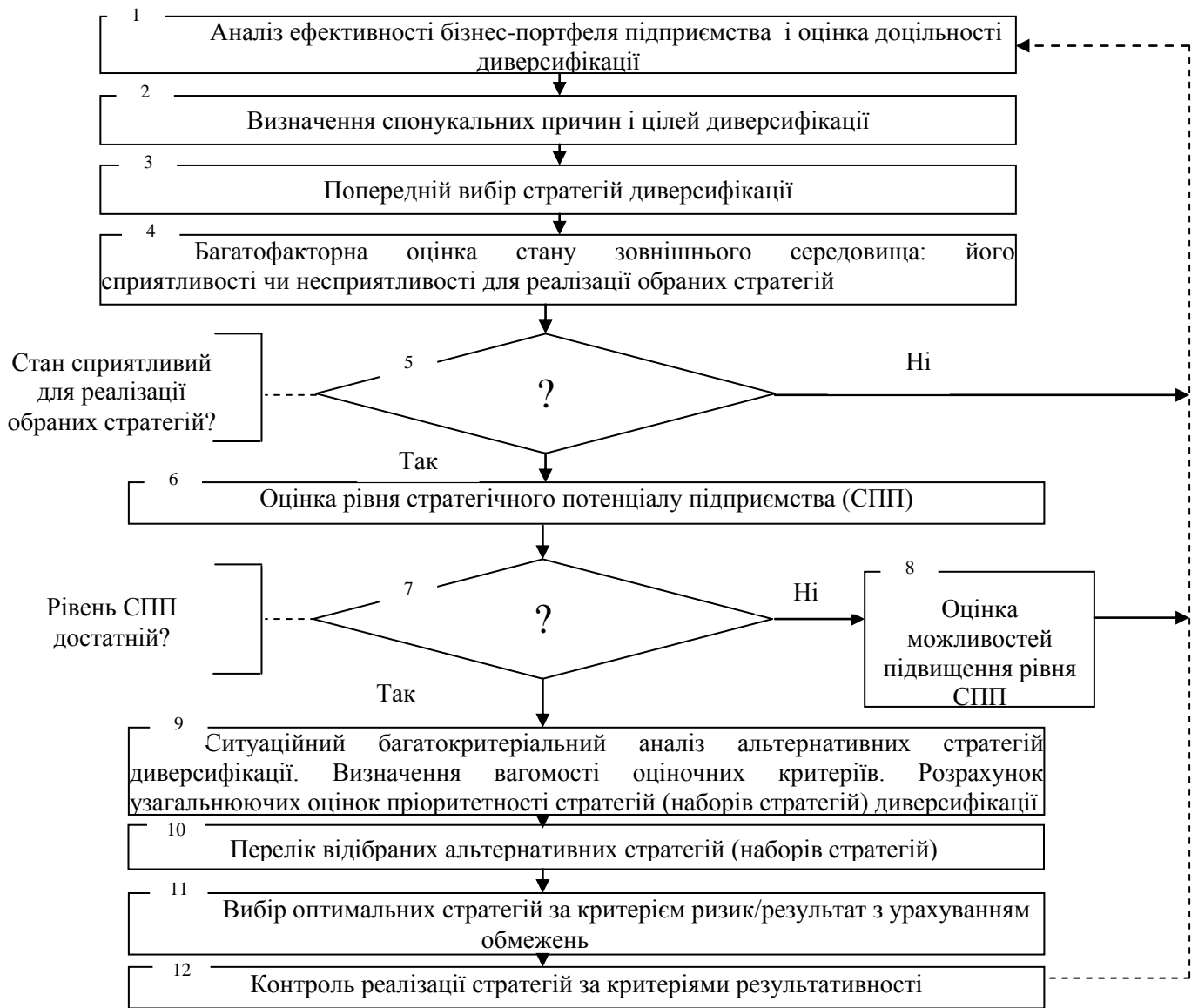

Рис. 4. Блок-схема алгоритму управління стратегіями диверсифікації

При цьому враховувалось, що кожна з аналізованих стратегій передбачає розвиток кількох бізнес-одиниць, термін реалізації відповідних проектів становить 3 роки, імовірності реалізації можливих сценаріїв розвитку подій (номінального, оптимістичного, песимістичного) розподіляються за нормальним законом. Застосування моделі дозволило оптимізувати склад бізнес-портфелів обраних

стратегій диверсифікації за критерієм індексу доходності, враховуючи обмеження за ризиком і витратами. Результати розрахунків засвідчили, що більш доцільною є стратегія неспорідненої диверсифікації ($PI^{нec}_{очик} = 1,244$ при $PI^{CI}_{очик} = 1,227$). При цьому вона ж є кращою за критерієм ризик/результат ($R_{\sum i\ddot{a}n} = 0,1102$, проти $R_{\sum \ddot{n}i} = 0,1118$).

Отримані результати покладено в основу авторських рекомендацій щодо управління стратегією диверсифікації ВАТ «Сумський завод Насосенергомаш».

ВИСНОВКИ

Інтегральним результатом дисертаційної роботи є вирішення важливої науково-прикладної задачі щодо розробки і наукового обґрунтування теоретико-методичних основ управління стратегіями диверсифікації діяльності промислових підприємств на ринкових засадах.

Одержані результати дозволили уточнити сутність і зміст диверсифікації діяльності, окреслити її види і підвиди, сформувати систему методичних інструментів для аналізу бізнес-портфеля підприємства, визначення раціональних у існуючих зовнішніх і внутрішніх умовах стратегій диверсифікації, а також ефективного управління стратегіями у процесі їх реалізації.

Результати досліджень дозволяють зробити наступні висновки:

1. На основі узагальнення існуючих підходів уточнена класифікація видів диверсифікації промислових підприємств в частині більш детальної диференціації її видів і підвидів, що дозволяє впорядкувати та деталізувати аналіз та порівняння потенційних стратегій диверсифікації.

2. Розроблені теоретико-методичні засади кількісної багатофакторної оцінки ступеня відповідності стратегічного потенціалу підприємства стану зовнішнього середовища господарювання дозволяють більш точно визначити існуючі невідповідності і можливі шляхи їх усунення шляхом внесення коректив у стратегії диверсифікації.

3. Ефективне управління стратегіями диверсифікації діяльності промислових підприємств слід здійснювати на основі розробленого теоретико-методичного підходу, який забезпечує обґрунтоване обрання, за формальними процедурами і з застосуванням елементів нечіткої логіки, стратегій, які адекватні зовнішнім умовам і стратегічному потенціалу підприємства за визначеним автором комплексом критеріїв.

4. Обґрунтування доцільності модифікації бізнес-портфеля підприємства шляхом диверсифікації доцільно проводити за допомогою методичного підходу, що поєднує різні методи портфельного аналізу, за рахунок чого забезпечується більш детальне урахування ринкових факторів і характеристик портфеля.

5. Попередній вибір стратегій диверсифікації можна вести за допомогою методичного підходу, що базується на спонукальних причинах та цілях диверсифікації, з урахуванням наявної ресурсної бази підприємства.

6. Застосування авторських рекомендацій і теоретико-методичних підходів щодо формування комплексу економіко-математичних моделей для визначення оптимальних стратегій (комплексів стратегій) диверсифікації за критерієм ризик/результат і з урахуванням ресурсних обмежень, дозволяє обґрунтовано і за формальними процедурами управляти диверсифікацією діяльності промислових підприємств.

7. Розроблені теоретичні та методичні підходи і інструменти є основою ефективного поетапного управління (на корпоративному, портфельному та рівні окремих бізнес-одиниць) стратегіями диверсифікації діяльності в системі стратегічного менеджменту промислових підприємств.

8. Основні теоретико-методичні розробки та рекомендації дисертаційного дослідження впроваджено у практику управління стратегіями диверсифікації діяльності ряду промислових підприємств Сумської області, які займаються виробництвом машин та устаткування.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділи монографій

1. Доценко Г.О. Досвід і проблеми диверсифікації виробництва промислових підприємств // Проблеми управління інноваційним розвитком підприємств у транзитивній економіці: [монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка] / Г.О. Доценко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. – С. 86–98.

2. Доценко Г.О. Диверсифікація як один з основних шляхів підвищення адаптаційних можливостей підприємств (теоретичні аспекти) // Маркетинг і менеджмент інноваційного розвитку: [монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка] / Г.О. Доценко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006.– С. 180–200.

3. Пересадько Г.О. Методичний підхід до формування механізму управління вибором стратегій диверсифікації інноваційних екологічно спрямованих підприємств // Проблеми управління інноваційним підприємництвом екологічного спрямування: [монографія / за заг. ред. О.В.Прокопенко / Г. О. Пересадько. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – С. 399–426.

Статті у наукових фахових виданнях

4. Пересадько Г. О. Диверсифікація як засіб розширення адаптаційних можливостей промислового підприємства стосовно змін умов господарювання / Г.О. Пересадько // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – 2003. – № 3. – 4. – С. 65–67.

5. Пересадько Г. О. Досвід та аналіз проблем диверсифікації виробництва промислових підприємств / Г. О. Пересадько // Механізм регулювання економіки. – 2004. – № 2. – С. 153–160.
6. Доценко Г. О. Особливості ефективної стратегії диверсифікації / Доценко Г. О. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – 2004. – № 8. – С. 209–213.
7. Доценко Г. О. Державна підтримка та регулювання розвитку диверсифікованих підприємств / Доценко Г. О. // Вісник національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економіка». – Рівне, 2005. – № 1 (29). – С. 31–36.
8. Пересадько Г. О. Формування критеріальної бази управління вибором стратегій диверсифікації / Г.О. Пересадько, О. В. Пересадько // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – 2005. – № 6 – 7 (18-19). – С. 34–43. *Особисто здобувачем визначено критерії оцінки вибору стратегій диверсифікації діяльності промислових підприємств.*
9. Пересадько Г. О. Порівняльний аналіз результативності маркетингових стратегічних підходів до диверсифікації зарубіжних і вітчизняних підприємств / Г.О. Пересадько, О. В. Пересадько, Н. І. Пересадько // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – 2006. – № 5 – 6 (22-23). – С. 281–290. *Особисто здобувачем проаналізовано ефективність застосування стратегій диверсифікації на вітчизняних та зарубіжних промислових підприємствах.*
10. Пересадько Г.О. Управління диверсифікаційною політикою у контексті концепції інноваційного розвитку / Пересадко Г.О., Цимбал В.А. // Механізм регулювання економіки. – 2007. – № 1 (29). – С. 237–244. *Особисто здобувачем сформована загальна схема управління стратегіями диверсифікації підприємств в умовах інноваційного розвитку.*
11. Пересадько Г.О. Методичні засади аналізу альтернатив і оптимізації вибору стратегій диверсифікації за критерієм ризик – результат / Пересадко Г. О., Пересадько Н. І. // Механізм регулювання економіки. – 2007. – № 2 (30). – С. 189–198. *Особисто здобувачем визначено підходи до формування комплексу економіко-математичних моделей для визначення оптимальних стратегій диверсифікації за критерієм ризик/результат.*
12. Пересадько Г.О. Моделювання механізму управління стратегіями диверсифікації промислових підприємств / Г. О. Пересадько, О. В. Пересадько // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – 2007. – № 6-7 (26-27). – С. 161–168. *Особисто здобувачем розроблено алгоритм управління диверсифікацією в системі стратегічного управління підприємством.*

13. Пересадько Г.О. Аналіз дослідницького потенціалу при виборі стратегій диверсифікації в системі стратегічно-інноваційного управління підприємством / С. М. Ілляшенко, В. А. Цимбал, Г. О. Пересадько // Збірник наукових праць «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України» – Суми: УАБС НБУ, 2007. – № 22 – С. 258–266. *Особисто здобувачем розглянуто необхідність та особливості використання дослідницького потенціалу при виборі стратегій диверсифікації промислових підприємств.*

14. Пересадько Г.О. Системний аналіз поглядів різних вчених на стратегію диверсифікації / С. М. Ілляшенко, Г. О. Пересадько // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія « Економіка та менеджмент». – 2008. – № 4 (28).– С. 3–8. *Особисто здобувачем розглянуто необхідність та особливості використання дослідницького потенціалу при виборі стратегій диверсифікації промислових підприємств.*

Матеріали наукових конференцій

15. Пересадько Г.О. Причини виникнення диверсифікації виробництва промислових підприємств: зб. наук. праць за матеріалами науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ. – Суми: ВАТ „Сод” Видавництво „Козацький вал”, 2004. – С. 361 – 362.

16. Пересадько Г.О. Диверсифікація та ефективність промислового виробництва в умовах транзитивної економіки: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції [“Динаміка наукових досліджень 2004”. Том 45. Економіка промисловості]. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2004.– С. 34 – 36.

17. Доценко Г. А. Диверсификация производства промышленных предприятий, как одно из направлений усовершенствования деятельности предприятия: материалы междунар. науч.-практич. конф. [«Научные разработки науки и техники»]. – Белгород : Руснаучкнига; Днепропетровск: Наука и образование, 2004. – С. 63 – 66.

18. Доценко Г.А. Диверсификация и специализация производства: материалы международной научно-практической конференции. [«Образование и наука без границ»]. – Белгород: Руснаучкнига; Днепропетровск: Наука и образование, 2004. – С. 24 – 26.

19. Пересадько Г. О. Порівняльний аналіз результативності стратегічних підходів до диверсифікації в умовах нестабільності середовища господарювання: збірник наукових статей по матеріалам 11^ї міжнарод. науч.-метод. конф. [„Технологии XXI века”] / под ред. д.т.н., проф. Захарова Н. В. – Алушта, 2004. – С. 75 – 80.

20. Доценко Г.О. Сучасні тенденції в розвитку стратегії диверсифікації: матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених [“Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації”]. – Тернопіль: ТАНГ «Економічна думка», 2005. – С. 166 – 168.

21. Доценко Г.О. Сутність та види стратегії диверсифікації: збірник наукових статей по матеріалам 12^ї міжнарод. науч.- метод. конф. [„Технологии XXI века”] / под ред. д.т.н., проф. Захарова Н. В. – Алушта, 2005. – С. 26 – 30.
22. Доценко Г.О. Стратегія диверсифікації, як одна з перспективних стратегій економічної політики промислових підприємств: матеріали ІХ Всеукраїнської наук.- практич. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених [„ТЕХНОЛОГІЯ – 2006”] / СТІ СНУ ім. В.Даля. – Сєверодонецьк, 2006. – С.79
23. Пересадько Г.О. Стратегія диверсифікації в системі інноваційного менеджменту: збірник наукових статей по матеріалам 13^ї міжнарод. науч.-метод. конф. [„Технологии XXI века”] / под ред. д.т.н., проф. Захарова Н. В. – Алушта, 2006. – С. 134 – 140.
24. Пересадько Г.О., Цимбал В.А. Управління диверсифікацією продукції в системі інноваційного менеджменту: матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції [„Актуальні проблеми сучасних наук: теорія та практика - 2006”. Том 14. – Економічні науки]. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2006. – С. 52 – 54. *Особисто здобувачем сформована схема управління диверсифікацією продукції підприємства з урахуванням його інноваційного розвитку.*
25. Пересадько Г. А. Использование матрицы «Побудительные причины – ресурсное обеспечение» в управлении выбором стратегии диверсификации: материалы международной научно-практической конференции [«Организационно-правовые аспекты инновационного развития АПК»]. – Минск: Экоперспектива, 2007. – С. 243 – 245.
26. Пересадько Г. О. Інноваційні напрямки управління стратегіями диверсифікації промислових підприємств: матеріали Першої міжнародної науково-практичної конференції [«Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу»]. – Суми : СумДУ, 2007 – С. 116 – 118.
27. Пересадько Г. О. Різноманітність поглядів на стратегію диверсифікації: матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених [«Маркетинг у третьому тисячолітті»]. – Донецьк: Донецький нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, 2008. – С. 400 – 402.

АНОТАЦІЯ

Пересадько Г.О. Управління стратегіями диверсифікації промислових підприємств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (виробництво машин та устаткування; хімічне виробництво). – Сумський державний університет, Суми, 2008.

Дисертацію присвячено розробці і науковому обґрунтуванню теоретико-методичних основ управління стратегіями диверсифікації діяльності промислових підприємств в ринкових умовах господарювання.

Ця важлива науково-прикладна задача розв'язується на базі дослідження наукових підходів до визначення категорії «стратегія диверсифікації діяльності», її уточнення, аналізу ролі управління стратегіями диверсифікації в системі стратегічного менеджменту сучасного підприємства.

Уточнено сутність і зміст диверсифікації діяльності, окреслено її види і підвиди, удосконалено їх класифікацію. Удосконалено методичний підхід до аналізу наявного бізнес-портфеля підприємства з метою визначення шляхів оптимізації його структури і внесення коректив у стратегії диверсифікації. Розроблено теоретико-методичні підходи та методичні інструменти поетапного ітераційного відбору та управління стратегіями диверсифікації діяльності промислових підприємств на основі кількісної багатофакторної оцінки відповідності стратегічного потенціалу підприємства зовнішнім умовам господарювання.

Удосконалено науково-методичний підхід до побудови комплексу економіко-математичних моделей для оптимізації стратегій диверсифікації діяльності підприємства.

Ключові слова: управління стратегією диверсифікації, промислове підприємство, стратегічний менеджмент, стратегічний потенціал підприємства, бізнес-портфель, оптимізація, ризик.

АННОТАЦІЯ

Пересацько Г.А. Управление стратегиями диверсификации промышленных предприятий. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (производство машин и оборудования, химическое производство). – Сумский государственный университет, Сумы, 2008.

Диссертация посвящена разработке и научному обоснованию теоретико-методических основ управления стратегиями диверсификации деятельности промышленных предприятий в рыночных условиях хозяйствования.

Эта важная научно-прикладная задача решается на базе исследования научных подходов к определению категории "стратегия диверсификации деятельности", ее уточнения, анализа роли управления стратегиями диверсификации в системе стратегического менеджмента современного предприятия.

На этой основе рассмотрены и обобщены существующие подходы к определению сущности, содержания стратегии диверсификации предприятия, ее целей и причин. Автором углублены сущность и содержание понятия «стратегия диверсификации промышленного предприятия», которую предлагается рассматривать, как адаптируемую к рыночным условиям, стратегию развития организации в рамках и за пределами основной специализации с помощью внедрения новых технологий, производства новых видов продукции, проникновения

в другие сферы деятельности на одном или различных рынках. Предложена и обоснована усовершенствованная классификация видов и подвидов диверсификации, уточнены их характеристики.

Автором предложены критериальная база и новый методический подход к анализу имеющегося бизнес-портфеля предприятия, который позволяет определить пути оптимизации его структуры и внесения корректив в стратегии диверсификации, что значительно углубляет научно-методические основы анализа, повышает уровень обоснованности и эффективности стратегических управленческих решений. Данный методический подход включает в себя такие этапы: анализ доли каждой бизнес-единицы в общих объемах продаж и прибыли и оценка по ее результатам соответствия объемов сбыта объемам прибыли; анализ доли сбыта и прибыли каждого из целевых сегментов или рынков (например, в географическом разрезе); построение карты рыночного профиля бизнес-единиц и их анализ; анализ структуры бизнес-портфеля с помощью матрицы БКГ; анализ структуры бизнес-портфеля с помощью матрицы McKinsey. Предложены теоретико-методические подходы и методические инструменты поэтапного итерационного отбора и управления стратегиями диверсификации деятельности промышленных предприятий на основе количественной многофакторной оценки соответствия стратегического потенциала предприятия внешним условиям хозяйствования, при этом рекомендовано использовать коэффициенты уверенности с расширенной оценочной шкалой, которая позволяет увеличить степень дифференциации оценки, повысить ее точность и достоверность. Автором существенно доработаны правила комбинирования коэффициентов уверенности с целью учета их взаимного влияния, которые оцениваются по расширенной шкале. Уточнено набор характеристик внешней среды и стратегического потенциала предприятия, что позволяет более полно оценивать их состояние. Предложен набор оценочных критериев для принятия решений относительно рациональности (нерациональности) отбора конкретных стратегий из ряда альтернативных. Это позволяет осуществлять выбор стратегии диверсификации деятельности промышленного предприятия и реализовывать ее, учитывая имеющийся стратегический потенциал предприятия и состояние внешней среды.

Усовершенствован теоретико-методический подход к построению комплекса экономико-математических моделей для оптимизации стратегий диверсификации деятельности промышленного предприятия по критерию риск/результат, с учетом ограничений по величине риска и ресурсному обеспечению. Он позволяет учесть различные сценарии развития событий на рынке с учетом вероятности их реализации. Авторские предложения включают принципиальные основы анализа и оценки возможностей реализации различных сценариев развития будущих событий на рынке, что позволяет существенно повысить степень достоверности и обоснованности выбранных стратегий диверсификации деятельности промышленных предприятий.

Усовершенствован организационно-экономический механизм управления стратегиями диверсификации промышленного предприятия на основе моделирования

процессов функционирования его подсистем. Основные результаты диссертации прошли практическую апробацию и внедрены на предприятиях Сумской области, производящих машины и оборудование.

Ключевые слова: управление стратегией диверсификации, промышленное предприятие, стратегический менеджмент, стратегический потенциал предприятия, бизнес-портфель, оптимизация, риск.

SUMMARY

G. O. Peresadko. Management of strategy of diversification of the industrial enterprises. – The manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of economic sciences candidate on a speciality 08.00.04 - economy and management of the enterprises (manufacture of machines and equipment; chemical manufacture), Sumy State University, Sumy, 2008.

The dissertation is devoted to development and scientific substantiation theoretical - methodical bases of management of strategy of diversification of activity of the industrial enterprises in market conditions of managing.

This important scientifically - applied task is decided on the basis of research of the scientific approaches to definition of a category " a strategy of diversification of activity", its specification, consideration of a role management of strategy of diversification in system of strategic management of the modern enterprise.

The essence and contents of diversification of activity is specified, considered its kinds, their classification is advanced. The methodical approach to the analysis available business - portfolio of the enterprise is advanced with the purpose of definition of ways of optimization of its structure and entering of corrective amendments in strategy of diversification. Is developed theoretical - methodical approaches and methodical tools of iterative selection and management of strategy of diversification of activity of the industrial enterprises on the basis of quantitative multifactorial of an estimation of conformity of strategic potential of the enterprise to external conditions managing.

The methodical approach to construction of a complex economy - mathematical models for optimization of strategy of diversification of activity of the enterprise is advanced scientifically.

Key words: management of strategy of diversification, industrial enterprise, strategic management, strategic potential of the enterprise, business - portofolio, optimization, risk.